

28 ROKOV SAMOSTATNOSTI SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Samostatná Slovenská republika začala písať svoju históriu pred 28 rokmi s príchodom 1. januára 1993. Zánikom Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky k 31. decembru 1992 vznikli na mape sveta dva samostatné štáty – Slovenská republika a Česká republika.

Po Novembri 1989 a po prvých slobodných voľbách v júni 1990 sa začala diskusia o ďalšej podobe štátu Čechov a Slovákov, ktoré by v nových demokratických pomeroch zabezpečilo rovnoprávne postavenie oboch republík. Po parlamentných voľbách v roku 1992 predstavitelia víťazných strán na Slovensku a v Čechách, v čele národných vlád, sa po niekoľkých neúspešných rokovaniach o zachovaní spoločného štátu dohodli na rozdelení federácie ústavnou formou. Dňa 1. septembra 1992 Slovenská národná rada prijala Ústavu Slovenskej republiky a následne 1. januára 1993 vznikli v strede Európy dva nové samostatné subjekty medzinárodného práva.

Už počas prvého dňa existencie nezávislej SR krajinu diplomaticky uznalo 93 štátov. V januári 1993 sa Slovensko stalo členom OSN, na konci júna 1993 aj členom Rady Európy a v októbri 1993 bola podpísaná dohoda o pridružení k Európskemu spoločenstvu. V roku 2004 bolo Slovensko uznané za plnoprávneho člena Severoatlantickej aliancie a 1. mája si pripomíname vstup Slovenskej republiky do Európskej únie.

V nasledujúcom období lemovali úspešný európsky „príbeh“ Slovákov tri míľniky – vstup do Schengenského priestoru koncom roka 2007, prijatie spoločnej európskej meny v januári 2009 a slovenské predsedníctvo v Rade EÚ v druhom polroku 2016. Dnes je Slovensko plnohodnotnou súčasťou európskeho demokratického priestoru.

Všetko najlepšie, Slovensko!

SLOVENSKÉ OSOBNOSTI

ĽUDOVÍT ŠTÚR

Slovensko si 12. januára pripomenulo 165. výročie úmrtia Ľudovíta Štúra, kodifikátora slovenského jazyka. Okrem toho bol tiež spisovateľom, publicistom, národným aktivistom, lingvistom a filozofom.

Vo svojej profesijnej činnosti uskutočnil výskum slovenského jazyka, histórie a kultúry Slovenska. Bol tiež pedagógom na lýceu v Bratislave, kde učil filozofiu, históriu a slovanskú literatúru. Jeho prednášky posilnili vlastenecké nadšenie v publiku a čoskoro sa okolo neho zhromaždila skupina mladej slovenskej inteligencie pod názvom Štúrovci.

ĽUDOVIT ŠTÚR

Za jedno z jeho najslávnejších diel sa považuje publikácia *Slovenské nárečie alebo potreba písania v tomto nárečí*, ktorá vyšla v roku 1846. Táto práca bola prvým prejavom túžby osamostatniť slovenský jazyk od českého. Neskôr bolo vydané ďalšie jeho znamenité dielo s názvom *Nauka reči Slovenskej*, v ktorej Štúr systematizoval gramatiku vtedajšieho slovenského jazyka. Obe diela tvoria základ tzv. štúrovskej kodifikácie.

Ľudovít Štúr bol aktívny taktiež v politike. Počas jari národov podnikal intenzívne aktivity zamerané na slovenské národné oslobodenie a sociálne reformy v Uhorsku. Tieto požiadavky od roku 1847 prezentoval v uhorskom parlamente v Prešburgu (Bratislava). Týmto spôsobom sa stal Ľudovít Štúr ideológom nastupujúceho moderného slovenského národa. Jeho aspirácie na národné oslobodenie ho postavili do opozície proti revolučnej maďarskej vláde, ktorá na vlne maďarského nacionalizmu bojovala proti programu slovenského národného hnutia.

V roku 1848 maďarská vláda pohrozila zatknutím Štúra a jeho spolupracovníkov Jozefa Miloslava Hurbana a Michala Miloslava Hodžu, čo ich prinútilo urobiť početné ústupky. V ďalšom priebehu revolúcie sa Štúr stal jedným z hlavných predstaviteľov a veliteľov slovenského povstania v rokoch 1848–1849 a popredným aktivistom Slovenskej národnej rady. Po porážke buržoáznej revolúcie, ktorá nespĺnila jeho politické nádeje, bol nútený vzdať sa priamej politickej činnosti. Venoval sa iba literatúre a vede.

Ľudovít Štúr zomrel 12. januára 1856 v Modre, kde je mu dnes venované múzeum.

SLOVENSKÉ OSOBNOSTI

LADISLAV GROSMAN (1921 – 1981) - 100. výročie narodenia

Dňa 29. januára 2021 uvedie Slovenská pošta známku z emisného radu Osobnosti pripomínajúca 100. výročie narodenia slovenského prozaika a scenáristu Ladislava Grosmana (1921 – 1981), ktorej autorkou je Mgr. Art. Natália Ložeková.

Známka zobrazuje portrét Ladislava Grosmana, záber z filmu *Obchod na korze* (Ida Kamiňská a Jozef Krónér) a zlatú sošku filmového Oscara Americkej filmovej akadémie.

Ladislav Grosman

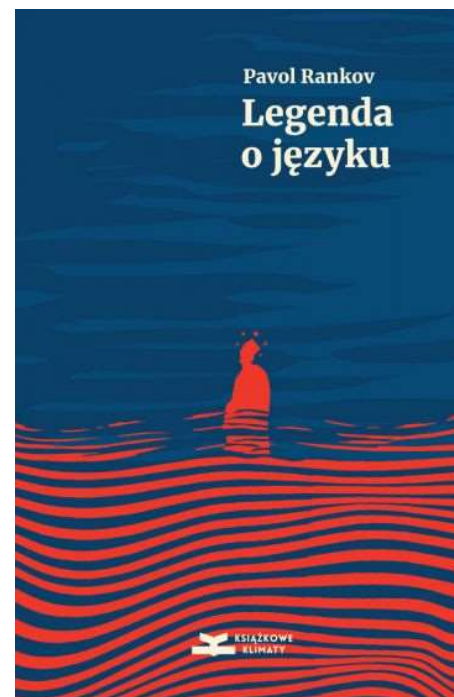
(* 4. február 1921, Humenné, Slovensko – † 25. január 1981, Tel Aviv, Izrael) bol slovenský scenárista. Patril k mnohým ľuďom, ktorí boli vo svojom živote prenasledovaní pre svoj židovský pôvod.

Písal beletriu, námety čerpal z rodného kraja a života drobných ľudí židovskej komunity. Hlboko precíťoval ich tragický osud a zachytil črty ich spôsobu života. Novelu *Obchod na Korze* napísal v roku 1965 na základe svojej o tri roky staršej poviedky *Pasca*. Táto novela vznikala paralelne so scenárom pre film režisérovi Jána Kadára a Elmara Klosa *Obchod na Korze* (1965), ktorý získal v roku 1966 cenu Oscar americkej Akadémie filmového umenia za najlepší cudzojazyčný film. Grosman vykreslil strhujúci príbeh židovskej majiteľky obchodu, vdovy Rozálie Lautmannovej, ktorú hrala Ida Kamiňská, a jej arizátora, Tóna Brtku v kreácii Jozefa Krónera. Vyjadril celú tragickosť osudov obyvateľov slovenského mestečka, ktorých strhnú mútne dejinné vlny nacizmu a ani jeden nedokáže nad nimi zvíťaziť. Film vznikol v štúdiu na Barrandove, nakrúcali ho v Sabinove. Keďže jeden z režisérovi emigroval, dostal sa tento film na dlhé roky do trezorov. A tak až po roku 1989 sa film dostal na verejnosť a divácka verejnosť si môže opäť vychutnať herecké umenie Idy Kamiňskej a Jozefa Krónera.

LITERATÚRA

PAVOL RANKOV – Legenda o jazyku v poľskom preklade

Koniec roku 2020 priniesol v Poľsku novú knihu, od známeho už poľským čitateľom, autora Pavla Rankova. Tentoraz bola do poľštiny preložená kniha „Legenda o jazyku“ (preklad Tomasz Grabiński), ktorá uvidela svetlo sveta v roku 2018. Kniha bola vydaná vrocavským vydavateľstvom *Książkowe Klimaty*, v rámci už známej čitateľom série *Słowackie Klimaty*. Je to už tretia kniha od Pavla Rankova preložená do poľštiny (ostatné sú to *Stalo sa prvého septembra* (alebo *inokedy*), *Matky*). Kniha „Legenda o jazyku“ hovorí o ťažkej a komplikovanej téme histórie tzv. normalizácie v Československu. Je to ďalšia etapa dejín Slovákov a Čechov, ktorým autor venuje čas a reflexiu. Slovenský inštitút vo Varšave je mediálnym patrónom poľského vydania a už teraz Vás srdečne pozývame na stretnutie venované knihe, ktoré sa uskutoční hneď po skončení epidemických obmedzení.

PRIPRAVUJEME

Fašiangy v Slovenskom inštitúte ON-LINE

Srdečne pozývame na prezentáciu tradičných slovenských fašiangov spojenú s prezentáciou regiónu Tatry-Spiš-Pieniny, ktorá sa uskutoční **16. februára 2021 o 17:30 hod. na facebookovej stránke Slovenského inštitútu vo Varšave.**

Spoznajte lektorky slovenského jazyka v Poľsku

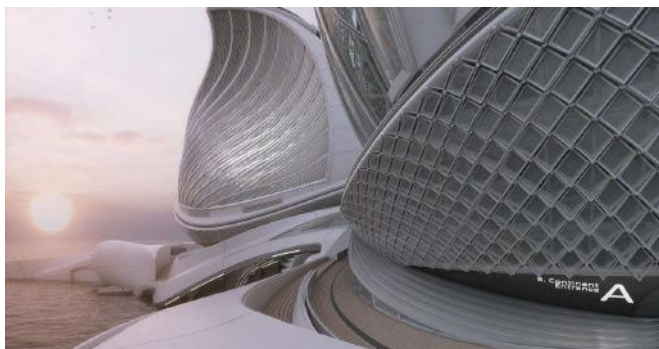
V rámci nového cyklu Vám prinášame ON-LINE stretnutia s lektorkami slovenského jazyka v Poľsku. Momentálne sa slovenčina vyučuje na troch poľských univerzitách: Jagelonskej v Krakove, Sliezskej v Katoviciach (sídlo slovakistiky v meste Sosnowec) a Varšavskej. Prvá prednáška sa uskutoční vo štvrtok **18. februára o 17:30 hod. na facebookovej stránke Slovenského inštitútu vo Varšave.** Vypočujeme si Mgr. Miroslavu Kyseľovú PhD. (Jagelovská univerzita). Témou prednášky budú spoločné stereotypy o slovensko-poľských vzťahoch.

VEDA, VÝSKUM A INOVÁCIE

Slovenka navrhla plávajúcu stavbu, ktorá čistí oceány

Slovenská designérka **Lenka Petráková** získala architektonickú cenu za prototyp stanice, ktorá zbavuje oceán od plastového odpadu. Vedecké zariadenie **Ôsmy kontinent (The 8th Continent)** získal ocenenie Grand Prix 2020 za architektúru a inováciu mora od **Nadácie Jacques Rougerie**, francúzskeho inštitútu, ktorý oceňuje vizionárske projekty podporujúce udržateľnú spoluprácu medzi vedcami a dizajnérmi.

Petrákovkej projekt tvoria vzájomne prepojené budovy v tvare kvetových lístkov, ktoré stoja na chápadlových plošinách a všetky spolupracujú na zhromažďovaní plastových zvyškov z vodnej hladiny a ich premene na recyklovateľný materiál.

TURISTIKA

ŠPANIA DOLINA

www.spaniadolina.sk

Špania Dolina sa nachádza asi 14 km severne od centra Banskej Bystrice, v západnej časti Starohorských vrchov. Obcou preteká Banský potok, ktorý pokračuje úzkym údolím juhozápadným smerom k Uľanke, kde sa vlieva do Bystrice. Špania Dolina bola pre svoje náleziská medenej rudy, obsahujúcej aj striebro, v minulosti preslávená po celej Európe. Začiatky ťažby v tejto lokalite možno iba približne datovať do 11. - 12. storočia. Archeologické nálezy však potvrdzujú dobývanie medenej rudy už v eneolite. Ostali tu bohaté banícke pamiatky, tradičná architektúra, zvyky a tradície banskej obce, aké ste v minulosti mohli nájsť po celom Slovensku.

